

DƯƠNG VĂN LINH - TRẦN THẾ SAN - NGUYỄN NGỌC ĐÀO
KHOA CƠ KHÍ CHẾ TẠO MÁY
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT TP. HỒ CHÍ MINH

HƯỚNG DẪN
THỰC HÀNH
kỹ thuật
TIỀN

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT

HƯỚNG DẪN THỰC HÀNH
KỸ THUẬT TIỆN

NGUYỄN VĂN LINH - NGUYỄN NGỌC
KHOA CƠ KHÍ CHẾ TẠO MÁY
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT TP. HCM

HƯỚNG DẪN THỰC HÀNH
KỸ THUẬT TIỆN

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI
TRUNG TÂM THÔNG TIN THƯ VIỆN
02 15
07468

DƯƠNG VĂN LINH - NGUYỄN NGỌC ĐÀO - TRẦN THẾ SAN
KHOA CƠ KHÍ CHẾ TẠO MÁY
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT TP.HCM

HƯỚNG DẪN THỰC HÀNH KỸ THUẬT TIỆN

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT

Lời giới thiệu

Yêu cầu ngày càng cao về trình độ công nhân và những phát triển liên tục trong công nghệ cơ khí đòi hỏi sự đào tạo công nhân lành nghề phải tập trung nhiều vào thực hành và các công nghệ mới. Nhằm đáp ứng phần nào của các trường dạy nghề, các trung tâm hướng nghiệp, công nhân tại các cơ sở sản xuất về tài liệu học tập, tham khảo ... Cuốn sách này ra đời trên cơ sở tập hợp các nội dung cơ bản phục vụ cho những người công tác hoặc học tập trong lĩnh vực cơ khí đặc biệt là chuyên ngành tiện.

Nội dung cuốn sách bao quát từ giới thiệu về máy tiện, các dụng cụ cắt gọt, dụng cụ đo, các nguyên công cơ bản trên máy tiện, đến các bài thực hành trên máy tiện từ chưa biết đến lành nghề. Cuốn sách dành một chương để giới thiệu về máy công cụ điều khiển bằng chương trình từ NC (điều khiển số) đến CNC (điều khiển với máy tính) với các bài tập cơ bản.

Bạn đọc, từ học viên học nghề tiện, sinh viên ngành cơ khí, giảng viên dạy nghề, công nhân tiện ... đều có thể tìm thấy ở đây nhiều điều lý thú.

Cuốn sách không đi sâu vào các vấn đề lý thuyết, chỉ tập trung vào thực hành với các hướng dẫn từng bước từ dễ đến khó, các bài thực hành cụ thể và chi tiết, để người đọc có thể tự học hoặc có thể tham khảo phục vụ cho công việc hàng ngày.

MỤC LỤC

Chương I: Máy tiện	7
1.1. Công dụng của máy tiện	7
1.2. Máy tiện ren vít vạn năng	10
Thân máy	10
Hộp trục chính	11
Bàn dao	12
1.3. Ụ động	13
1.4. Các loại đồ gá thông dụng dùng trên máy tiện	14
Mâm cặp	14
Mâm cặp không tự định tâm	14
Mâm cặp tự định tâm	14
Tháo lắp mâm cặp	17
Mũi tâm	20
Trình tự tháo lắp mũi tâm	23
Mâm đẩy tốc và tốc kẹp	24
Giá đỡ	25
Ống kẹp rút	26
1.5. Tổ chức nơi làm việc và kỹ thuật an toàn khi gia công trên máy tiện	27
Tổ chức vị trí làm việc	27
Kỹ thuật an toàn khi làm việc trên máy tiện	28

Chương II: Dao tiện	31
2.1. Phân loại dao tiện	32
Dao tiện ngoài	32
Dao tiện mặt đầu	33
Dao tiện lỗ	33
Dao cắt rãnh và cắt đứt	33
Dao tiện ren	33
Dao tiện định hình	34
2.2. Vật liệu chế tạo dao tiện	34
Vật liệu chế tạo thân dao tiện	35
Vật liệu chế tạo phần cắt gọt của dao tiện	35
2.3. Chuyển động cắt gọt	42
Chuyển động chính	42
Chuyển động chạy dao	42
Các bề mặt cơ bản trên chi tiết gia công	43
2.4. quá trình hình thành phoi	43
Quá trình tạo phoi	43
Các dạng phoi	44
2.5. Các thông số hình học của dao tiện	45
Kết cấu của dao tiện	45
Thông số hình học của dao tiện ở trạng thái tĩnh	45
Các thông số hình học của dao ở trạng thái động	51
2.6. Các yếu tố của chế độ cắt	56
Tốc độ cắt	56
Chiều sâu cắt	58
Lượng chạy dao	58
2.7 Thông số hình học của tiết diện lớp cắt	60
Chiều rộng lớp kim loại bị cắt	60
Chiều dày cắt	60
Diện tích cắt	61
2.8 Lực cắt khi tiện	61
Lực tác dụng lên dao tiện	61
Các yếu tố ảnh hưởng tới lực cắt	62
2.9 Hiện tượng lẹo dao	63
Quá trình hình thành lẹo dao	63
2.10 Sự mài mòn dao tiện	65
Các dạng mài mòn của dao tiện	65
Cơ chế mài mòn của dụng cụ cắt	67

2.11 Phương pháp mài dao tiện	67
Trình tự mài sắc dao tiện	67
Những điều cần chú ý trong khi mài dao	69
2.12 Gá lắp dao trên ổ dao	69
Gá và điều chỉnh dao trên ổ dao vuông	71
Gá và điều chỉnh dao trên ổ dao thay thế nhanh	71
Một số quy tắc sử dụng dao tiện	72
Chương III: Dụng cụ đo trong gia công tiện	73
3.1. Khái niệm cơ bản về dung sai và lắp ghép	73
Tính đối lẫn trong gia công cơ khí	73
Các định nghĩa cơ bản	73
3.2. Hệ thống dung sai và lắp ghép	75
Hệ thống dung sai và lắp ghép theo Tiêu chuẩn Việt Nam	75
Cách ghi ký hiệu sai lệch và lắp ghép trên bản vẽ	76
3.3. Sai lệch hình dạng, vị trí và độ nhám bề mặt	78
Sai lệch và dung sai hình dạng	78
Sai lệch và dung sai vị trí	78
Sai lệch tổng cộng về hình dạng và vị trí	79
Ghi ký hiệu sai lệch về hình dạng và vị trí trên bản vẽ	80
Nhám bề mặt	83
3.4. Kỹ thuật và dụng cụ đo trong gia công tiện	88
Căn mẫu	88
Các loại calíp đo	90
Các dụng cụ đo có khắc vạch và máy đo	93
Chương IV: Các dạng gia công cơ bản trên máy tiện	110
4.1. Vạt mặt - khoan tâm	111
Vạt mặt đầu	111
Khoan lỗ tâm	116
4.2. Tiện trụ ngoài	121
Tiện trụ suốt	122
Tiện trụ bậc	130
4.3. Cắt rãnh và cắt đứt trên máy tiện	137
Định vị và kẹp chặt phôi trên máy tiện.	137
Kết cấu của dao cắt rãnh và cắt đứt	137
Gá và điều chỉnh dao cắt rãnh	138
Quá trình hình thành các kích thước rãnh trong khi cắt rãnh	142
Cắt rãnh trên mặt đầu	144

4.4. Gia công lỗ trụ và gia công côn	144
Định vị và kẹp chặt phôi trên máy tiện để gia công lỗ	146
Khoan trên máy tiện	146
Khoét lỗ	158
Đoa lỗ trên máy tiện	161
Tiện lỗ trụ	165
Gia công các chi tiết dạng bạc	170
Gia công mặt côn	173
4.5 Các phương pháp gia công ren trên máy tiện	185
Trình tự các bước thực hiện khi tiện ren tam giác	209
4.6 Lăn vân nhám	229
Chương V: Hướng dẫn những bài thực hành tiện cơ bản	233
Bài số 1: Vạt mặt - khoan tâm	234
Bài số 2: Tiện trụ trơn	235
Bài số 3: Tiện trụ bậc ngắn	237
Bài số 4: Tiện trụ bậc dài	239
Bài số 5: Cắt rãnh vuông	241
Bài số 6: Vẽ cung tròn	243
Bài số 7: Tiện lỗ suốt và lỗ bậc	245
Bài số 8: Tiện trụ bậc côn	248
Bài số 9: Cờ rà trụ	251
Bài số 10: Tiện côn ngoài (mũi tâm cố định)	254
Bài số 11: Mũi đột dẫu	257
Bài số 12: Cán chia vận ống	259
Bài số 13: Tiện côn trong	262
Bài số 14: Tiện ren tam giác (ren ngoài)	264
Bài số 15: Tiện ren trong	266
Bài số 16: Tiện vè hình cầu (thanh chống)	269
Bài số 17: Tiện tay nắm	271
Bài số 18: Tiện đai ốc nổi	274
Bài số 19: Tiện ren thang (một đầu mối)	277
Bài số 20: Cán chuôi côn	281
Bài số 21: Tiện lệch tâm	284
Bài số 22: Tiện dò tâm	290

Chương VI: Máy tiện điều khiển theo chương trình và công nghệ gia công trên máy	297
6.1 Khái niệm cơ bản	297
Lịch sử phát triển máy công cụ điều khiển bằng chương trình	298
6.2 Đặc trưng cơ bản của máy CNC	298
6.3 Khái quát về máy điều khiển chương trình số	300
6.4 Hệ trục tọa độ trên máy tiện CNC	306
6.5 Các bước thực hiện gia công trên máy tiện CNC	309
Nghiên cứu công nghệ gia công chi tiết	309
Thiết kế quỹ đạo cắt	309
Lập chương trình điều khiển	310
Kiểm tra chương trình điều khiển	310
Điều chỉnh máy tiện CNC	310
Gia công chi tiết trên máy tiện CNC	310
6.6 Tổ chức gia công trên máy CNC	311
Lập trình thủ công, nhập chương trình trực tiếp lên máy	311
Lập trình thủ công, nhập chương trình lên máy bằng băng đục lỗ	312
Lập trình tự động, nhập chương trình lên máy bằng băng đục lỗ	313
Lập trình tự động, nhập chương trình bằng máy tính	313
6.7 Lập trình thủ công	314
Cấu trúc chương trình	314
Phương thức lập trình	317
6.8 Lập trình tự động	319
6.9 Giới thiệu phần mềm mô phỏng tiện CNC	320
Tập lệnh G	320
Tập lệnh công nghệ	323
Tập lệnh M	323
Thư viện dao tiện	323
Lưu đồ sử dụng phần mềm mô phỏng CNC	324
Các bước thực hiện phần mềm mô phỏng	327
Bài tập mô phỏng	328